

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 4 mars 1902, kl. 3 e. m.

*Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i
anledning af väckta förslag om inrättande af ett stats-
lotteri.*

Till utskottets behandling hafva öfverlemnats tvenne inom kam-
maren väckta motioner:

1:o) motion n:o 56 af herr A. Thylander m. fl., i hvilken motion hemställes, »att, med ändring i eller upphäfvande af deremot stridande författningar, ett statslotteri måtte inom riket upprättas, samt att i sådant syfte Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ett sådant lotteri». Motionen är underskrifven af 14 kammarledamöter och hafva derjemte 19 instämt i dess syfte;

2:o) motion n:o 84 af herr O. F. Trapp, deri föreslås, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag till inrättande för statens räkning af ett penninglotteri». I motionen instämma 3 kammarledamöter.

Af ifrågavarande förslags motivering framgår, att förslagen, ehuru till formen något olika, dock till syftmålet i det närmaste sammanfalla, hvarför utskottet ansett sig böra öfver desamma meddela utlåtande i ett sammanhang.

Till stöd för den af herr Thylander m. fl. väckta motionen hafva motionärerna anfört följande: »I en tid, då statsmakterna nödgas se sig om åt alla håll för att dels fylla luckorna efter gamla, nu afskaffade skatter, dels ock betäcka de ofantliga kostnader, som försvarsväsendets ordnande medför, tränger sig med växande styrka fram en tanke, som man och man emellan länge afhandlats, och som riksdag efter riksdag sökt göra sig gällande, den tanken nemligen, att den spellust på utländska lotterier, som i så många år riktat dessa till den grad, att utlänningarne sjelfva öppet le åt svenska folkets oförstånd, måtte, när den icke kan hämmas, bereda vår egen statskassa en väl behöflig inkomst.

När det på 1770-talet upprättade svenska nummerlotteriet genom en kongl. kungörelse af den 4 juni 1841 upphäfdes, bland annat med anledning af vissa brister i dess grundregler och organisation, saknades icke inom Riksdagen de, som motsatte sig detta beslut, och detta på den grund, att det svenska lotterispelet betagit folket hågen att spela på utländska lotterier. Man fruktade nemligen, att denna håg nu skulle återvakna och ej kunna hämmas, då ju lotter till utländska lotterier kunde utbjudas i bref.

Vid den tiden var dock icke det utländska lotteriofoget på långt när så utveckladt, som det sedermera blifvit, men den nämnda förutsägelsen besannades snart. Det är numera allmänt känt, att i synnerhet danska och tyska lotterier hemta en kolossal vinst af den fördom och det i sig omöjliga förmynderskap öfver folket, som förhindrar oss att inom eget land behålla de stora summor, som nu genom spel på utländska lotterier sändas till främlingar.

Det enda skäl, som med något sken af sanning kunnat åberopas för afslag på hittills framkomna motioner om ett inhemskt statslotteri, har varit, att spellusten är en passion, som icke bör tillfredsställas. Men detta skäl duger icke, då man ser mellan fingrarne med spellusten både på utländska lotterier, mot hvilka tillsynen mer och mer slappas, och på inhemska sådana, som i växande antal tillåtas, fastän svenska staten icke deraf drager någon fördel. Man har beräknat, att svenskarne, som, efter danskarnes eget påstående, äro det danska statslotteriets bästa kunder, årligen på detta håll bortspela nio à tio millioner kronor. Om detta är sanning, så förtjena nämnda våra grannar på oss en summa, tillräckligt stor att dermed betala årliga kostnaden för hela deras flotta (7,068,225 kr.) jemte den kongl. civillistan och riksdagsbudgeten, hvilket

allt sammanräknadt under innevarande år utgör 8,603,637 kronor. Också yttrade en dag en ledamot i danska folketinget, att danskarne »*kunna vara glada, så länge svenskarne hellre spela på deras lotteri, än de inrätta ett eget*».

Med hvilken förslagenhet våra grannar härvid gå till väga, kan ses däraf, att de anställa särskilda, väl aflönade och i orterna bosatta agenter, hvilka resa från by till by och utprångla danska lottsedlar, och i Skåne lära finnas sådana agenter, hvilka, påstås det, på denna affärsverksamhet hafva en årlig inkomst af 5,000 kronor och derutöfver.

De relativt fåtaliga vinster, som utfalla, komma genom kollektörernas egennytta icke allmänt de vinnande till godo, i det nya lottsedlar få ersätta vinsterna, och af dessa tager t. ex. danska staten 16 procent och Hamburg respektive 10 procent.

Man vill äfven påstå, att den alltjemt fortgående utvidgningen af det danska klasslotteriet, hvilket för få år sedan omfattade blott 85,000 lotter, sedermera för två år sedan utvidgades till 110,000 och i år läser komma att höjas till 125,000 lotter, egentligen är att tillskrifva svenskarnes lifliga deltagande.

Det får ju antagas, att motståndet mot inrättande af ett svenskt statslotteri hvilat på *allvarliga, moraliska* syften, men man borde väl då ock med kraft och allvar tillämpa förbudet i 1 § af lotteriförordningen af 1881 mot allt utspridande eller afyttrande af lotter i både in- och utländska lotterier, hvilket nu icke är fallet, och man borde då icke låta den bortlottning af lösören och konst saker, som i 3 § af samma lag är tillåten, försiggå så utan all kontroll, att massor af osålda lotter utan vidare få deltaga i utlottningen. Icke heller borde, då inbjudningar till deltagande i allmänt lotteri äro såväl i nämnda författning som i tryckfrihetsförordningen förbjudna, införandet i våra tidningar af dragningslistor, som egga till lotterispel, tillåtas. Det visar ju äfven en ytterlig inkonseqvens, att, då man strängt ogillar sådant spel, så att staten icke deraf får hemta en välbehöflig vinst, regeringen likväl tillåter det ena stora lotteriföretaget efter det andra, såsom till exempel för en teaterbyggnad, för Nordiska museet, för goodtemplarorden o. s. v.

Önskligast hade väl varit, om man genom en fullt effektiv lagstiftning kunnat dels förbjuda så väl inhemska lotterier som ock kring spridandet af inbjudningar till deltagande i utländska lotterispel, dels införa en fullt verksam kontroll öfver en sådan lags efterlefnad. Men då detta väl näppeligen torde låta sig göra, bör väl den tanken, att in-

förändret här i landet af ett allmänt svenskt statslotteri, omgärdadt af en omsorgsfullt afvägd lagstiftning, skulle åt vårt eget land kunna spara de millioner, hvilka nu årligen bortslumpas på spel i utländska lotterier, icke kunna anses vara obefogad».

Till stöd för motion n:o 84, framburen af herr O. F. Trapp, anföres:

»Förslag om inrättande för svenska statens räkning af ett penninglotteri hafva flera gånger, jemväl i Riksdagen, framstälts, och de skäl, som derför tala, hafva så ofta framförts, att det torde vara öfverflödigt att här upprepa dem alla.

Senaste tidens erfarenhet synes åt dessa skäl hafva gifvit ökad vikt och böra föranleda att, trots det afslag, som mött föregående framställningar i ämnet, å nyo upptaga frågan.

Det egentliga skälet för afslag torde väl hafva varit det moraliska, att det icke är staten värdigt att så att säga organisera folkets spellusta och med sin sanktion uppmuntra till lotterispel.

Detta skäl synes dock, hur aktningsvärd än dess grund är, icke praktiskt böra tillmätas afgörande betydelse vid det förhållande, att tillfället att spela, lockelsen att göra det, ändock erbjudes genom den ständigt ökade, energiska verksamhet, utländska lotteriagenter här i landet bedrifva, trots alla hinder, man lägger dem i vägen. Man har helt nyss fått bevitna, hurusom utländska lotterier, till och med statslotterier, sett sig föranlåtna att öka lotternas antal, emedan de ej kunnat tillfredsställa sina kunder, hvilka till stor del eller till största delen äro att söka bland den svenska allmänheten.

Vid sådant förhållande synes det i och för sig från statsekonomisk synpunkt knappt försvarligt att af grunder, hvilkas goda syfte man icke kan realisera, låta högst betydande belopp öfverflyttas till utlandet i stället för att låta dem stanna inom landet och samtidigt bereda statskassan en icke alldeles oväsentlig intäkt.

Men härtill kommer, att nämnda moraliska hänsyn numera icke vidare synas praktiskt upprätthållas. Är efter år tillåter staten, att serier efter serier af stora inhemska lotterier utbjudas åt den svenska allmänheten. De ändamål, hvarför dessa lotterier anordnas, må vara aldrig så goda; sjelfva saken är dock en och densamma — att penninglotterier anordnas och erhålla statens sanktion. Steget derifrån och till inrättande af ett statslotteri synes mig betydelselöst.»

I öfverensstämmelse med kongl. kungörelsen den 16 april 1771 har i vårt land under en längre tid idkats lotterirörelse för statens räkning genom det s. k. kongl. nummerlotteriet; men såsom herr Thylander m. fl. i sin motion erinrar, beslöto Rikets Ständer vid 1840—1841 års riksdag, att detta lotteri skulle med utgången af år 1840 upphöra. Af riksdagshandlingarne i detta ärende inhemtas, att ständerna i anslutning till statsutskottets utlåtande såsom skäl för beslutet i fråga anförde: »att, på sätt erfarenheten nogsamvt vitsordar, nummerlotteriinrättningen på en mängd spelande, såväl i moraliskt som ekonomiskt hänseende, utöfvat ett skadligt inflytande; att det otvifvelaktigt innebär en motsägelse att, under gällande förbud mot hasardspel i allmänhet, med statens skydd hägna en inrättning, hvars verkningar på den obildade och oerfarne äro nästan lika förderfliga som de, hvilka af andra hasardspel förorsakas, samt att det jemväl synes föga öfverensstämmande med statens värdighet, att, endast i betraktande af den från berörde lotteri härflytande vinst, bibehålla en inrättning, som, ur moralitetens synpunkt, icke kan godkännas.»

Samtidigt förekom ock fråga om införande af s. k. klasslotteri i stället för det utdömda nummerlotteriet, hvaröfver statsutskottet afgaf följande utlåtande: »Beträffande det af herr Rosenblad alternativt väckta förslag om inrättande för statens räkning af så kalladt klasslotteri, hvaruti, till följd af insatsernas ansenliga belopp, den fattigare delen af allmänheten icke vore i tillfälle att inträda; så, ehuru lotterier af dylik beskaffenhet visserligen icke torde i ekonomiskt hänseende medföra lika skadliga följder som nuvarande nummerlotteri, har likväl utskottet, som, på sätt ofvan nämndt är, till principen ogillar lotterispel i allmänhet, funnit sig icke kunna understödja ifrågavarande förslag om klasslotteriets införande». Detta utlåtande godkändes ock af ständerna.

I öfverensstämmelse med den uppfattning i fråga om lotteriväsendet, som rikets ständer i dessa tvenne frågor uttalat, utfärdades snart derefter det lotteriförbud, som möter oss i kongl. förordningen den 21 mars 1844.

De deri innefattade bestämmelserna blefvo sedermera skärpta och utvecklade genom kongl. förordningen den 6 augusti 1881, hvars § 1 stadgar: »Lotteri om penningar eller penningars värde må ej för allmänheten inrättas eller öppnas; och vare ej heller någon tillåtet att, för egen eller annans räkning, utbjuda eller afyttra lott eller annat bevis om rätt till delaktighet i dylikt inom eller utom riket anordnad företag eller att kungöra försäljning af sådant bevis», och i § 2: »Hvad

i 1 § i afseende å lotteri är stadgadt gälle ock om annat företag, hvarigenom åt en eller flere af de deruti deltagande erbjudes i penningar eller penningars värde utfäst och efter lottning eller dermed jemförlig anordning utgående vinst till högre belopp än det, som erbjudes åt en hvar deltagare.»

I anslutning till nämnda stadgande sökte man äfven motverka utländska lotteriinbjudningars spridning här i landet genom ett tillägg till tryckfrihetsförordningens § 3 mom. 12. Genom den år 1882 sanktionerade grundlagsändring i detta afseeende erhöll nemligen berörda lagrum följande lydelse: — — — »Såsom missbruk af tryckfriheten anses: Lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande; brotten umgällas med böter från trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med etthundra riksdaler, och skriften konfiskeras; *skolande med böter till enahanda belopp beläggas inbjudningar till deltagande uti inländskt lotteriföretag, som ej tillåtet är, äfvensom i utländskt lotteri.*» Ur konstitutionsutskottets motivering för detta tillägg må anföras: »Utskottet har ingalunda förbisett, att ett förbud mot offentliggörande i tryck af ifrågavarande inbjudningar endast kan bidra att minska men ej fullständigt undanrödja lockelser till lotterispel, då andra verksamma medel finnas att dertill förleda allmänheten. Kändt är nemligen, i hvilken omfattande grad lotter i alla delar af landet utbjudas direkt genom agenter, hvilkas anbud finna vägen icke minst till de obemedlade klasserna, liksom ock att lotteriinbjudningar och annonser derom medelst utländska tryckalster ega en vidsträckt spridning. Det oaktadt har utskottet ej tvekat att föreslå införande i tryckfrihetsförordningen af ett förbud i det af motionären angifna syfte i den öfvertygelse, att icke något medel, som kan bidra att motverka det ifrågavarande onda, bör lemnas oförsökt.»

Det må ock erinras om bestämmelsen i allmänna poststadgan den 9 september 1899 § 67 mom. 6: 2: »Korsbandsförsändelse eller brefkort, innehållande meddelande om försäljning af lotter, mottages icke till postbehandling, om icke vederbörande inrikes myndighet lemnat tillstånd till bortlottningen och tillkännagifvande derom finnes intaget i meddelandet.»

Visserligen hafva under de senaste årtiondena gång efter annan framkommit förslag om införande af penninglotteri för statens räkning; men ofvan anmärkta uppfattning i fråga om inrättande af statslotteri har hittills inom Riksdagen visat sig så starkt rotfäst, att motioner i

nämnda syfte städse afslagits. Senast skedde detta vid sistlidne riksdag. Då förekom ärendet i form af hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning till Riksdagen aflåta proposition om inrättande af ett statslotteri, samt i sammanhang dermed efter omständigheterna föreslå upphäfvande eller ändring af kongl. förordningen angående förbud mot lotteri den 6 augusti 1881. Denna motion, förberedd af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott, blef der afstyrkt, och då den i kammaren behandlades den 6 mars 1901, visade sig efter skedd omröstning, att den tillvunnit sig endast 50 röster, då deremot 132 röster voro för afslag.

Såvidt af förevarande motioner kan inhemtas, har sedan ärendets behandling å sistnämnda tid ej förekommit något, hvilket för frågans behandling må anses kunna hafva direkt inverkan utom till äfventyrs den omständigheten, att *fortfarande* många af vårt folk hängifva sig åt spel å utländska lotterier. Detta förhållande är beklagligt ej mindre ur sedlig synpunkt, enär härigenom näres och fortplantas den skadliga spel-lusta, som gällande lotteribestämmelser åsyfta att motverka, än äfven ur nationalekonomisk synpunkt, då afsevärda penningbelopp dragas ur landet till men för nationalförmögenheten och inhemska penningmarknaden.

I afseende å den nationalekonomiska förlust, som i detta afseende drabbar vårt folk, vexla uppgifterna uti de i ämnet väckta motioner. Under det att sålunda herr Trapp m. fl. ej synes kunna angifva något visst belopp, utan endast framhåller, att genom de utländska lotterierna »*högst betydande belopp*» öfverflyttas till utlandet, lemnar herr Thylander m. fl. mera detaljerade uppgifter särskildt med afseende å svenskarnes förluster å danska statslotteriet, i det han säger: »Man har beräknat, att svenskarne, som, efter danskarnes eget påstående, äro det danska statslotteriets bästa kunder, årligen på detta håll bortspela nio à tio millioner kronor. Om detta är sanning, så förtjena nämnda våra grannar på oss en summa, tillräckligt stor att dermed betala årliga kostnaden för hela deras flotta (7,068,225 kronor) jemte den kongl. civillistan och riksdagsbudgeten, hvilket allt sammanräknadt under innevarande år utgör 8,603,637 kronor.» I en med herr Thylanders m. fl. motion i hufvudsakliga delar lika lydande af herr C. E. Ljungberg m. fl. inom Första Kammaren afgifven motion anföres slutligen, att svenskarne på detta lotteri årligen bortspela 8 à 9 millioner kronor, en uppgift, om hvars riktighet motionärerna dock synas vara tveksamma, då de tillägga: »hvarom det är svårt att hafva en bestämd mening».

Till belysning särskildt af denna del i frågan lemnas i öfversättning efterskrifna utdrag ur förslag till dansk finanslag för finansåret den 1 april 1901—31 mars 1902.

»§ 7. Behållningen från klasslotteriet har under finansåren 1897—1898, 1898—1899 och 1899—1900 utgjort respektive 1,107,560 kronor 37 öre, 1,089,556 kronor 45 öre, och 1,081,372 kronor 23 öre, alltså i genomsnitt 1,092,829 kronor 68 öre. För begge lotterierna 1901—1902 anslås behållningen härefter till 1,090,000 kronor.

Med återopande af lagen den 6 mars 1869 beräknas af insatssumman i provision till kollektörerna och till administrationsutgifter respektive 5 procent och 1 procent.

Då insatssumman i kraft af den godkända planen för det 183 lotteriet är fastställd till 5,230,400 kronor, alltså för två lotterier till 10,460,800 kronor, komma förenämnda utgifter att beräknas till respektive 523,040 kronor och 104,608 kronor.

Administrationsutgifterna fördela sig sålunda:

1. Lön till Justitiedirektionen och Inspektören	8,900: —	
nemligen till Inspektören, utnämnd		
²⁵ / ₁₁ 1886	3,000: —	
ålderstillägg 400 kr., personligt tillägg	1,000: —	
till medlemmarne af Justitiedirektionen	4,500: —	
2. Lön till medhjelpare.....	25,500: —	

3. Löpande utgifter:		
a) Driftkostnader (vaktmästare, hyra, bränsle och ljus, kontorskostnader m. m.)	16,900: —	
b) Vid dragningar	4,400: —	21,300: —
4. Utgifter till papper, tryckning och bokbinderiarbeten	42,300: —	
5. Portoutgifter	3,000: —	
6. Till fritt förfogande	3,608: —	
		<u>Summa kronor 104,608: —»</u>

Enligt ett vetenskapligt arbete »Die öffentlichen Glückspiele» af Dr: r Rudolf Sieghart, utgifvet i Wien 1899 och behandlande Die Glückspiele i de viktigaste europeiska staterna, lemnas med afseende på det danska statslotteriet några belysande uppgifter för året 1897—1898. Kollektörernas antal var då 144 i Köpenhamn och 141 i provinserna

eller tillsammans 285, för hvilkas aflöning ju är beräknadt något öfver 500,000 kr. Staten hade då en inkomst af omkring 1,108,000 kr., hvartill ytterligare kom stämpel å lotterna med 455,000 kr., så att hela inkomsten från klasslotteriet för det året tillskyndade de danska finanserna en behållning af 1,563,000 kr.

Efter afdrag af administrationskostnaderna och inkomstbeloppet för danska staten torde sålunda af insatssumman å danska statslotteriet återstå omkring åtta millioner kronor, som komma de spelande till godo i form af vinster.

Äfven under förutsättning att svenskarne i spelet å berörda lotteri deltog med 9 å 10 millioner kronor eller med nästan hela insatssumman, skulle dock i stället för de 9 å 10 millioner kronor, hvilka man enligt herr Thylanders m. fl. uppgift har beräknat bortspelade af svenskarne å danska statslotteriet, Sveriges årliga nationalförlust genom detta lotteri utgöra högst 2 millioner kronor.

Nu torde emellertid med visshet kunna antagas, att utom svenskar äfven danskar och norrmän i högst väsentlig grad deltaga i spelet å samma lotteri och att därför den ofvan antydda eventuella nationalförlusten i verkligheten är betydligt mindre.

Om det sålunda, — huru öfverdrifna och med verkliga förhållandet litet öfverensstämmande herr Thylanders m. fl. i motionen hafda sifferuppgifter än äro — icke kan såsom utskottet förut framhållit förnekas, att vårt folk genom inflytandet från de utländska lotterierna tillfogas en ekonomisk nationalförlust, så torde det å andra sidan vara obestriddligt, att, så länge man i vårt land är befriad från ett inhemskt statslotteri, man också är befriad från alla med ett dylikt lotteri förbundna frestelser, demoralisation och elände i synnerhet inom de fattigarens leder.

Utskottet tillåter sig i detta sammanhang erinra om ett beaktansvärdt yttrande, afgifvet i Andra Kammaren 1881 från en framstående Malmörepresentant, hvilken inom sin embetsverksamhet stått lotterifrågan mycket nära: »Är det en nationalförlust, att penningar gå ur landet till främmande lotterier, så är det å andra sidan en nationalvinst, att en ingalunda ringa del af svenska folket blir befriad från frestelsen att deltaga i lotterispel. Denna vinst kan väl icke med penningar uppskattas, men ser man efter hvad folket i sedligt afseende generation efter generation derpå vinner, så tror jag man kan säga, att deri ligger en högst väsentlig ersättning.»

Det är visserligen en beklaglig sanning, att inhemska lotterier, såsom ju också motionärerna påpeka, i växande antal tillåtas, men denna omständighet synes utskottet icke utgöra något talande skäl för önskvärdheten eller behovet af ett statslotteri, utan endast ådagalägga en tyvärr allt för långt drifven eftergifvenhet från Kongl. Maj:ts sida i fråga om lotteriförordningens tillämpning; och torde en rättelse härutinnan och ett strängare iakttagande af lotteriförordningens anda vara i hög grad önskvärd.

I tillvaron af nu gällande förbud mot lotterier och inbjudningar till dessa har svenska folket dock en möjlighet att kunna hämma spel-lustan och särskildt ett värn mot dess spridande i samhällets bredare lager; våra arbetare och de mindre bemedlade, som af spellustan skulle hårdast drabbas, hafva säkerligen, hvad angår landet i dess helhet, icke i någon nämnvärd grad nåtts af utländska lotteriinbjudningar. Erfarenheten från utlandet gifver emellertid anledning antaga, att just de mindre bemedlade i främsta rummet skulle falla offer för en lotteriverksamhet från statens sida; och att sålunda ur deras fickor den förnämsta delen utaf statens inkomster af ett statslotteri skulle hemtas, något, som väl icke kan anses staten värdigt eller öfverensstämmande med statsmakternas arbete för folkets väl.

Med anledning af hvad sålunda anförts och med vidhållande af den ståndpunkt i frågan, utskottet vid förra riksdagen intagit, får utskottet vördsamt hemställa,

- 1:o) att herr Thylanders m. fl. ifrågavarande motion icke må af kammaren bifallas, samt
- 2:o) att icke heller herr Trapps m. fl. förevarande motion må vinna kammarens bifall.

Stockholm den 4 mars 1902.

På utskottets vägnar:

GEORG KRONLUND.

Reservation

af herrar *R. Petersson* och *Björkman*, som icke kunnat godkänna de af utskottet åberopade skäl mot motionernas afstyrkande, utan ansett, att, då lotterispel fortfarande i allt vidsträcktare grad i vårt land bedrifves dels å utländska lotterier, dels äfven å allt oftare inrättade och af Kongl. Maj:t medgifna inländska, staten också borde draga de fördelar, som ett inhemskt statens penninglotteri kunde medföra, och att utskottet därför bort bifalla herr Trapps motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag till inrättande för statens räkning af ett penninglotteri.

Herr *Sandén* har begärt få antecknad, att han icke deltagit i frågans behandling inom utskottet.
